

Současné přístupy k rozvoji foneticko-fonologické jazykové roviny

Výskyt dyslalie

- kolem 4. roku průměrný výskyt okolo 60 %
- na počátku školní docházky asi 40 %
- do 9. roku pokračuje pokles průměrně na 10 %
- v produktivním věku asi 8 %

- v nižších ročnících ZŠ až 25 % populace
- ve vyšších ročnících do 15 %

- převaha u chlapců, poměr asi 60:40

Terapeutické přístupy

- liší se zaměřením se na určité jazykové roviny

Tradiční terapeutický přístup

- **fonetický/klasický/artikulační/senzomotorický přístup**

Fonologický přístup

- facilitace zlepšení schopnosti komunikovat dosažením potřebných změn v artikulačních vzorech
- *Parents and children together – PACT*

Foneticko-fonologický přístup

- v případě terapie dyslalie nutný rozvoj všech rovin – **komplexní** terapeutický přístup

Australská logopedie (Caroline Bowen)


- kritický postoj k efektivitě průpravných cvičení mluvidel
- nutnost **vhodného zacílení** a s jasným identifikovaným zaměřením
- mluvní výkon je vysoce integrovaná činnost



dílčí **izolované části pohybů mluvidel se automaticky nezapojí** do mluvního výkonu

- nutnost **propojení postupů** v integrovaný celek rozvíjení řečových schopností

Americká logopedie (McCauley, Lof, Forrest)

- 15 výzkumných šetření USA – **neprůkaznost vlivu neřečových orálních cvičení** na zlepšení řečových schopností
- zpochybnění možnosti transferu jednoduchých dílčích motorických prvků do spontánního mluvního výkonu jakožto komplexní činnosti
- častý důvod pro užití těchto cvičení?
 - zlepšení koordinace a svalové síly v oblasti mluvidel
 -  děti s vývojovými odchylkami artikulace
 - však **bez zvýšené přítomnosti těchto obtíží**
- provádění průpravných cvičení bezprostředně před další fází terapie je kontraproduktivní – únava

Průpravná cvičení hybnosti

- důsledná vazba na **artikulační hybnost**
- bez pohybových prvků, které se v české výslovnosti nevyskytují
- bezprostřední **návaznost na následný postup korekce percepčně-motorického** vzoru hlásky, na který jsou zacílena

- koncept **myofunkční terapie**

Realizace logopedické intervence v období počátku školní docházky

- období počátku školní docházky **kritické**
ztráta **kontaktu s předchozím programem** úpravy artikulace vázaným na
předškolní zařízení



ukončení provádění postupů v rodinném prostředí



trvalé odchylky

Paralela:

- trend preferování péče v předškolních zařízeních – dobrý záměr –
problematické zaměření i kvalita



potřeba dostatečně rozvinutého systému
poradenských (SPC) i klinických pracovišť

Rozvoj diferenciální diagnostiky odchylek artikulace

Artikulační poruchy (12,5 % z vzorku 320 dětí)

- Articulation Disorders – produkce konstantních záměn či odchylek (Substitution or Distorsion) v limitovaném množství fonémů
- poruchy se nemění v závislosti na tom, zda jde o produkci spontánní nebo dle opakování

Rozvoj diferenciální diagnostiky odchylek artikulace

Opoždění vývoje fonologického rozlišování (57,5 % z vzorku 320 dětí)

- Phonological Delay
- vývojové přetrvávání úrovně nižšího věku v oblasti vývoje fonologické diference

Rozvoj diferenciální diagnostiky odchylek artikulace

Stabilní fonologické poruchy (20,6 % z vzorku 320 dětí)

- odchylky vývojového charakteru i konstantně produkované nevývojové odchylky
- v našich podmínkách vývojová dysfázie

Rozvoj diferenciální diagnostiky odchylek artikulace

Nekonstantní fonologické poruchy (9,4 % z vzorku 320 dětí)

- různé varianty odchylek při opakovaném užití stejných slov
- nevývojové odchylky, nejsou shodné s běžným opožděním fonologického rozlišování
- vztah těchto symptomů k projevům řečové apraxie
- v našich podmínkách řečová dyspraxie, verbální dyspraxie, specifická artikulační neobratnost

Intervence

stimulace fonemického rozlišování  rozvoj motoriky mluvidel

 zacílit do přímé souvislosti s **konkrétním postupem**
logopedické intervence

- průpravná cvičení orofaciální motoriky s konkrétní artikulační dovedností

Průpravná cvičení fonemického rozlišování

- zaměření na sluchové rozlišování výrazů se zaměřením na **rozlišení hlásky L od jiných hlásek**
 - ➔ především od hlásek, kterými dítě hlásku L nahrazuje
 - ➔ nebo hlásek, kterým se náhrada zvukově přibližuje
- především rozlišení **L proti hláskám J, V, H, U**
- **příklady** vhodných dvojic: **LANA – HANA, LANA – VANA**

Zdroje

Neubauer, K. (2011). *Artikulace a fonologické rozlišování hlásek*. Havlíčkův Brod: Tobiáš.

Čechová, M. (2000). *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV.

Čermák, F. (2011). *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Karolinum.

Hrubý, J. (1999). *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: FRPSP.

Klenková, J. (2006). *Logopedie*. Praha: Grada.

Gúthová, M. & Šebiánová, D. Terapie dyslalie. In Lechta, V. (2005). *Terapie narušené komunikační schopnosti: jak předcházet rozvoji odchylek výslovnosti u dětí*. Praha: Portál.

Salamonová, A. Dyslalie. In Škodová, E. & Jedlička, I. (2007). *Klinická logopedie*. Praha: Portál.

Bernthal, J. E., Nicholas, J., E. & Jedlička, I. (2007). *Articulation and phonological disorders: speech sound disorders in children*. Překlad Jana Křížová. Boston, Mass: Pearson/Allyn.